TÜRK EDEBİYATINDA BİLİNMEYEN İLGİNÇ BİR ESER: MANZÛM HÜSN Ü AŞK TİYATROSU

Mustafa ERDOĞAN*

ÖZET

Klâsik Türk Edebiyatı'nın son büyük şairlerinden biri olan Şeyh Galib ve özellikle eseri Hüsn ü Aşk'ın etkisiyle çeşitli eserler kaleme alınmıştır. Yenikapı Mevlevîhânesi'nin son şeyhi, şair Abdülbâkî Baykara'nın eserleri arasında bulduğumuz Hüsn ü Aşk isimli manzum tiyatro da bunlardan biridir. Hüsn ü Aşk tiyatrosu; klasik tarzda ve aruz vezniyle yazılmış, kafiyelenişi bakımından mesnevîyi hatırlatan, fakat muhteva bakımından karşılıklı konuşmalardan oluşan manzum bir tiyatro niteliğindedir. Eser, bu yönüyle bir orijinallik arz etmekte ve dikkati çekmektedir. Bir başka açıdan eser, eski ile yeninin başarılı bir birleşimi ya da eskinin yeniye açılmış penceresi gibidir. Tamamı 97 beyit olan eser iki perde halinde yazılmıştır. İlk perdesi Şeyh Gâlib'le Esrâr Dede'nin karşılıklı konuşmaları üzerine kurulmuştur ve 61 beyittir. Bu bölümde zaman zaman Mevlânâ, Mevlevîlik ve Hüsn ü Aşk hakkında bilgi ve yorumlar yer almaktadır. İkinci perde ise, Sultan III. Selim'in kendi kendine ve Şeyh Gâlib'le konuşmalarından oluşmaktadır ve 36 beyitten ibarettir. Bu bölümde yer yer Osmanlı Devleti'ne, yeniçerilere, batı dünyasına ve İslâmiyet'e dâir düşünce ve değerlendirmeler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Hüsn ü Aşk, Abdülbâkî Baykara, tiyatro.*

ABSTRACT

Under the effect of Şeyh Galib who is one of the last greatest poets of classical Turkish literature and especially his work "Hüsn ü Aşk" a lot of literary works were written. The play named Hüsn ü Aşk which was written in verse and we have found it among the works of Abdülbaki Baykara who was the last Sheikh of Mevlevihane of Yenikapı is one of those works. The play of Hüsn ü Aşk was written in classical style and aruz meter, in resembles mathnawi in terms of order of rhyme. But in terms of content, it is a play consisting of dialogues. From these points of view, it is an original work and it calls attention. From another point of view it is the conjunction of old and new or it is the window of old opened to new. The play consisting of 97 couplets was written in two acts. The first act is based on the dialogue of Şeyh Galib and Esrar Dede and consists of 61 couplets. The second act consists of the monologue of Sultan Selim III and the the dialogue of Şeyh Galib and Sultan Selim III. The second act consists of 36 couplets. In this act we see the evaluations about Otoman Empire, western world, Islam and yeniceris.

Key Words: *Hüsn ü Aşk, Abdülbaki Baykara, theatre.*

Giriş

Üzerinden yaklaşık yüz elli yıl geçmesine ve aleyhindeki o kadar propagandaya rağmen gündemden düşmeyen ve üzerindeki tartışmalar bitmeyen dîvân edebiyatının, etkisi günümüze uzanan en önemli şâirlerinden biri de Şeyh Gâlib'dir. Yirmi dört yaşında *Dîvân*'ını tertip eden, yirmi altı yaşında ise *Hüsn ü Aşk* adlı tasavvufî ve allegorik mesnevîsini yazan bu dâhî insan, Şeyh Gâlib, umumiyetle klasik edebiyatımızın da son büyük şâiri olarak kabul edilmektedir.

Türk edebiyatında Şeyh Galib ve özellikle eseri Hüsn ü Aşk'ın etkisiyle çeşitli eserler kaleme alınmıştır. Yenikapı Mevlevîhânesi'nin son şeyhi, şair Abdülbâkî Baykara'nın eserleri arasında bulduğumuz Hüsn ü Aşk isimli manzum tiyatro da bunlardan biridir. Bu yazıda önce, edebiyatımızda daha önce hiç bilinmeyen ve kaynaklarda bahsedilmeyen bu eser üzerinde durulacak, ardından da eserin metni sunulacaktır.

Hüsn ü Aşk ve Tesirleri

Bilindiği üzere, Şeyh Gâlib'in asıl şöhretini borçlu olduğu ve seyr ü sülûkü anlattığı ünlü eseri *Hüsn ü Aşk*'ta geçen bütün kişi ve yer adları tasavvufî birer semboldür. Örneğin *Hüsn* hüsn-i mutlak (Allah), *Aşk* sâlik, derviş, *Benî Muhabbet* tarîkat, *Mekteb-i Edeb* dergâh, *Molla-yı Cünûn* mürşid, *Gayret* mücâhede, *İsmet* ihlas, *Kalp Kalesi* gönül, *Hûşrûbâ* nefistir. Ayrıca eserde

yer alan kuyu, cadı, gulyabani, harâbe-i gam, deryâ-yı ateş ile diğer kişi ve yerler sâlikin aşmak zorunda olduğu engelleri temsil etmektedir. Eser İlâhî aşka erişebilmenin, Aşk'ın Hüsn'e kavuşmasının güçlüğünü belirtmek amacıyla kaleme alınmıştır... Şeyh Gâlib, bu eserinde visalin çok çetin mücâhedelerle mümkün olabileceğini, seyr ü sülûkün bir mürşidin denetiminde gerçekleştirilmesi gerektiğini, Hüsn'ün Aşk'tan başka bir şey olmadığının ancak seyr ü sülûkün tamamlanmasından sonra anlaşılabileceğini ifade etmek istemiştir (Okçu, 1990: 30).

Daha hayattayken gazellerine çağdaşları tarafından sayısız nazire yazılan şair, kısa fakat velûd hayatı, özellikle *Hüsn ü Aşk* adlı orijinal mesnevîsiyle bir çok şair ve romancının muhayyilesini sürekli tahrik etmiştir ve etmektedir. Gâlib'in gazellerine geleneğe uyularak nazire yazılmasında hiçbir olağanüstülük yok; ancak bunun günümüze kadar devam etmiş olması son derece şaşırtıcıdır (Ayvazoğlu, 1995: 143).

Gâlib'den, özellikle de *Hüsn ü Aşk*'tan etkilenen şairlere şöyle kabaca bir göz attığımızda, Gâlib'in sırdaşı Esrâr Dede ile başlayan, XIX ve XX. yüzyıllarda yaşamış uzun bir şair listesiyle karşılaşırız: Keçecizâde İzzet Molla ve Yenişehirli Avnî'den Ethem Pertev Paşa ve Abdülhak Hâmid'e, Namık Kemal'den, Cenab Şehâbeddîn'e, Ahmet Haşim'den Faruk Nafiz'e, Behcet Necatigil ve Attila İlhan'dan Hüsrev Hatemi, Sezai Karakoç ve Hilmi Yavuz'a kadar uzanan bir çok isim Gâlib'den esinlenerek şiirler yazmışlardır. Nesir sahasında bu kadar çeşitliliği göremesek de Şeyh Gâlib ve eseri *Hüsn ü Aşk* zaman zaman romanlara da konu olmuştur. Muallim Naci ile başlayan bu alandaki yankılanma, Tanpınar'ın, Halide Edib'in, Emine Işınsu ve Orhan Pamuk gibi yazarların romanlarında açıkça hissedilmektedir. Bunlardan başka, Turan Oflazoğlu'nun *Güzellik İle Aşk* ve *III. Selim Kılıç ve Ney* adlı oyunlarında, yine Kenan Işık'ın *Aşk Hastası* isimli oyununda Gâlib ve eseri karşımıza çıkmaktadır (Ayvazoğlu, 1995). Bütün bunlar, her şeye rağmen eski edebiyat ve kültürümüzün asırları aşan değerini ve yaşama gücünü göstermektedir.

Şeyh Galib ve Hüsn ü Aşk çevresinde yazılmış eserler, muhtemelen sadece bunlar değildir ve olmayacaktır da. Nitekim bizim tespit ettiğimiz ve üzerinde duracağımız eser de bunun bir delilidir. Gâlib'in eseri ile aynı adı, *Hüsn ü Aşk* ismini taşıyan bu esere biz Yenikapı Mevlevîhânesi'nin son şeyhi Abdülbâkî Baykara Dede'nin evrakı arasında rastladık. Kapağında ya da içinde her hangi bir mahlas veya isim bulunmayan ve tarihsiz olan bu eserin kime ait olduğu çok kesin belli olmamakla birlikte, Abdülbâkî Dede'nin evrâkı arasında ve onun el yazısıyla yazılı olması eserin Abdülbâkî Dede'ye âit olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Eserdeki genel hava, Abdülbâkî Dede'nin şiirlerini hatırlatmaktadır. Zaten aslında her iki şair de aynı atmosferde yetişmiş ve yaşamıştır.

Abdülbâkî (Baykara) Dede

Eserin Abdülbâkî Dede'ye ait olması ihtimaline binâen, burada Abdülbâkî Efendi hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz. Abdülbâkî Baykara, biraz daha bilinen adıyla Yenikapı Mevlevîhânesi'nin son şeyhi Abdülbâkî Dede, 1883-1935 yılları arasında yaşamış Mevlevî bir şairdir. Kültür, sanat ve sosyal tarihimizin ünlü ailelerinden, 1746 sonrası Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhleri, ya da ilk şeyhin adıyla, Ebubekir Dede ailesine mensup olan şairin, bağlı olduğu tarikatın dışında ünlü şairimiz Şeyh Galib'le önemli bir ortak noktası daha vardır. Bilindiği gibi, Gâlib de Abdülbâkî Efendi'nin en son şeyhi olduğu Yenikapı Mevlevîhânesi'nde çile çıkarmıştır. Gâlib'in şeyhi ise, Abdülbâkî Efendi'nin büyük amcası şair ve hattat Şeyh Ali Nutkî Efendi'dir. Abdülbâkî Efendi, Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Mehmed Celâleddîn Dede'nin (1849-1908) oğlu olarak aynı tekkede dünyaya gelmiş, yetişmiş ve babasının vefatından sonra da adı geçen Mevlevîhâne'ye şeyh olmuştur. 1925'te tekke ve zaviyelerin kapatılması üzerine bir süre Kütüphaneleri Tasnif Komisyonu üyeliği ve İstanbul Türk Ocağı müdürlüğü görevlerinde bulunmuş, ayrıca Darülfünun Edebiyat ve İlahiyat fakültelerinde Farsça dersleri vermiş olan Abdülbâkî Dede'nin Türkçe ve Farsça şiirleri, ayrıca diğer bazı manzum ve mensur eserleri, tasavvufî ve ilmî makaleleri bulunmaktadır. Hayatta iken bir çok sıkıntılar

çekmiş olan Abdülbâkî Dede, renkli kişiliğinin eseri olarak istediği her konuda ve şekilde şiir yazabilen başarılı bir şairdir. Klasik Türk (Dîvân) Edebiyatı'nın son temsilcilerinden ve eski ile yeni arasında köprü görevi gören şairlerden biri olan ve daha çok âşıkâne ve hazin şiirleriyle dikkati çeken Bâkî, zaman zaman sosyal ve mizahî manzumeler de kaleme almıştır (Gölpınarlı, 1955: 15; Koçu, 1960: 2277-2278; İnal, 1988: 152; Özcan, 1992: 246: Erdoğan, 2003). Onun şiiri ve mizacı hakkında bir fikir vermesi bakımından iki beyti ile iki dörtlüğünü buraya yazıyoruz:

Birdir nazar-ı aşkta âşık ile ma'şûk
Bir ân bulunur cân ile cânân arasında
*
Vâ'iz bana bahs eyleme ahvâl-i behişti
Şimden gerü dünyâ ile ukbâya gücendim
*
Eyledik secdeyi cemâl-i yâre
Vâkıf olur mu hiç zâhid esrâre
Ka'be'den mescidden olup âvâre
Aşkın imâmına uyanlar gelsin
*
Kestik alâkayı şimdi her şeyle
Mest olduk cânânın sunduğu meyle
Nağme-i tanburla nevâ-yı neyle
Cûş edip de raksân olanlar gelsin
*

Türk Edebiyatında Bilinmeyen İlginç Bir Eser: Manzum *Hüsn ü Aşk* Tiyatrosu

Abdülbâkî Baykara'nın eserleri arasında bulduğumuz *Hüsn ü Aşk*; klasik tarzda ve aruz vezniyle yazılmış, kafiyelenişi bakımından mesnevîyi hatırlatan, fakat muhteva bakımından karşılıklı konuşmalardan oluşan manzum bir tiyatro niteliğindedir. Eser, bu yönüyle bir orijinallik, yenilik arz etmekte ve dikkati çekmektedir. Bir başka deyişle eser, eski ile yeninin başarılı bir birleşimi ya da eskinin yeniye açılmış penceresi gibidir. *Hüsn ü Aşk* tiyatrosunda, bir nevi Şeyh Galib ve *Hüsn ü Aşk* yine şiir yoluyla hatırlatılmış, anlatılmıştır. Bu bakımdan bir parça biyografik bir eser niteliği de taşır. O dönemlerde tiyatro yazılsa da manzum tiyatroya fazla rastlanmaz. Bu eserin şekil ve muhtevâ olarak benzerini bulmak için yaklaşık altmış yıl sonra Turan Oflazoğlu'nun *Güzellik İle Aşk* adlı eserini yayınlamasını beklemek gerekecektir. Ancak Oflazoğlu'nun eseri de doğrudan *Hüsn ü Aşk*'ı konu alması, onu günümüze uyarlaması ve serbest nazımla yazılması gibi yönleriyle üzerinde durduğumuz *Hüsn ü Aşk*'tan farklıdır (Oflazoğlu, 1991).

Elimizdeki eser iki perdeden oluşmaktadır. Ancak okunduğunda insanda bir bitmemişlik, yarım kalmışlık hissi uyandırmaktadır. Ayrıca eserin ilk sayfasında, üstte ortada, sayfa ya da perde numarası olmadığı açıkça anlaşılan, 1 rakamı bulunmaktadır. Bunlar manzumenin daha uzun ya da birkaç bölüm olarak planlandığı, fakat yazılamadığı, yahut yazılıp da gün ışığına çıkarılamadığı gibi ihtimalleri akla getirmektedir.

Hüsn ü Aşk tiyatrosunun ilk perdesi Şeyh Gâlib'le Esrâr Dede'nin karşılıklı konuşmaları üzerine kurulmuştur. Aradaki Gâlib'in tardiyyesi hâriç ilk perde 61 beyitten oluşmaktadır. İkinci perde ise, Sultan III. Selim'in kendi kendine ve Şeyh Gâlib'le konuşmalarından oluşmaktadır ve 36 beyitten ibarettir. Bu bölümde yer yer Osmanlı Devleti'ne, yeniçerilere, batı dünyasına ve İslâmiyet'e dâir düşünce ve değerlendirmelere de rastlamak mümkündür. Tamamı 97 beyitten oluşan eserin ilk perdesi, Gâlib'in *Hüsn ü Aşk*'ının da vezni olan, aruzun *Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün* kalıbıyla; ikinci perdesi ise *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün* kalıbıyla kaleme

alınmıştır. Şairin genellikle aruzu kullanmada başarılı olduğunu, günlük konuşma diliyle aruzu kimi zaman çok güzel telif ettiğini söylemek mümkündür.

Hüsn ü Aşk; 20x15,5 cm ebadındaki kırmızı renkli, kalın kâğıt bir kapak içinde bulunan yeni saman kâğıtlara, yer yer ta'liki andıran bir rik'a yazı ile büyük bir ihtimalle Abdülbâkî Dede tarafından yazılmıştır. Kâğıtları da kapağıyla aynı ebatta ve toplam 11 varak olan eserin bilinen tek nüshası Abdülbâkî Dede'nin torunu Baki Baykara'dadır.

Şimdi bahsettiğimiz eserin metnini ilgililerin dikkatine arz ediyoruz. Metin XX. yüzyıla ait olduğundan, umumiyetle modernize edilerek yeni yazıya çevrilmiştir.

* * *

HÜSN Ü AŞK

Galata Mevlevîhânesi'nde ufarak üç yan minderiyle mefrûş bir oda. Yerde odanın büyüklüğünde güzel bir halı. Henüz bahar zamanı olduğu için ortada köz bir mangal. Şeyh Gâlib ortada gezinerek

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün)

Tarz-ı selefe tekaddüm ettim
Bir başka lügat tekellüm ettim[i]

Nâmım bularak tamâm-ı şöhret
Güftârıma âlem etti rağbet

Eflâk hayâlime musahhar
Efkârım ile zaman münevver

Fermân-beriyim cihân-ı aşkın
Mihr ü mehi âsumân-ı aşkın

Gönlüm bana ben hayâlime hâkim
Aşkım bana ben kemâle hâkim

Şebnem görünür gözümde deryâ
Deryâ ise gâh şebnem-âsâ

Vahy-âver olur bana çiçekler
İnmiş sanırım yere melekler

Gönlüm gülüyorken ağlarım ben
Dil ağlar iken olur yüzüm şen

Bir zerre benim fezâ-yı hissim
Cânım evidir sarây-ı hissim

Hep duygularımla bir cihânım
Bir âlem-i şi'r-i hoş-revânım

Meydân-ı safâda gâlibim ben
Ammâ ki belâya tâlibim ben

Yok yok bu hüner senin değildir
Ey şeb bu seher senin değildir

Gel nerdesin ey perî-i şi'rim
Ey zühre ve müşterî-i şi'rim

Mahbûbesinin hayâlini müşâhede ederek

Hep senden olur bana inâyet
Sensin bana aşk u şi'r ü hikmet

Aşkın ile şi're rağbet ettim
Endûh u belâyı âdet ettim

Aşkın bana olmasa nigeh-bân
Beyhûde kalırdı hiss-i vicdân

Şi'rim dediğim sühan da sensin
Ben ben diyorum o ben de sensin

Hayâl gâib olur, ağlayarak

Lâkin seni aldı ey semen-ber
Destimden ecel denen o ejder

Sen âlem-i lâ-mekâna gittin
Hurşîd gibi âsumâna gittin

Kaldı bana derd-i iştiyâkın
Sînemdeki şu'le-i firâkın

Gönlüm gibi sen de hâke düştün
Ümîd gibi helâke düştün

Ben ise cihânda şimdi eyvâh
Mihnetkeşinim bilir ya Allah

Neydi o geçen güzel zamanlar
Ümîd saçan o kehkeşânlar

Mâzî ne? Mesâr, hande vuslat
Şimdiyse mezâr, girye, mihnet

Mütefekkirâne

Yâ Rab bu nasıl acîb hikmet
Yâ Rab bu ne cân-güzâr hakîkat

Zâtın ki edip dü çeşmi bînâ
Diye ruh-ı yâre eyledin câ

Dîdemde benim olurdu manzûr
Şimdi yine sensin eyleyen dûr

Tebdîl-i tavr eyleyerek

Hâşâ ne büyük günâha girdim
Bir da'vâ-i bî-güvâha girdim

Derd verdi ise Cenâb-ı Yezdân

Hem-derdi de eylemiştir ihsân

Esrâr acaba ne demde?

Hârice seslenerek

Yâ hû

Tennûre-pûş bir dervîş içeri girer

Eyvallah

Gâlib

Git fakîre sen şu
Esrâr Dede'yi çağır

Dervîşin çıkmasıyla derhâl yavaş yavaş Esrâr Dede içeri girerek

Esrâr

Efendim
Emr etmişsiniz fakîri geldim

Gâlib

Gel gel benim ey refîk-i cânım
Hem-derd ü hem-aşk u hem-zebânım

Sensin bana mâye-i tesellî
Sensin bana pertev-i tecellî

Gel şöyle otur

Esrâr

Olur mu bilmem
Bendeyile efendi hîç tev'em

Gâlib

Hep bendesiyiz Cenâb-ı Pîr'in
Yok şâhla farkı bir fakîrin

Kânûn-ı uhuvvet ve müsâvât
Monlâ'dır eden bu emri isbât

Girse meselâ tarîke bir cân
Dervîş kardeş demez mi ihvân[ii]

Bak bak ne güzel edeb ne âyîn
Te'yîd olunur uhuvvet-i dîn

Vallah nazarımda Mevlevîlik
Hem madde ve hem de mânevîlik

Âlem okusaydı Mesnevî'yi
Anlardı tarîk-i Mevlevî'yi

Bu sulh u musâlahat demektir
Te'kîd-i muhâdenet demektir

Esrâr

Pek doğru fakat Hudâ-yı bî-çün
Âlimleri eylemiş diğer-gûn

Âlim ile câhil olmaz elbet
Hem-rütbe ve hem-nişîn-i sohbet

Gâlib

Yok öyle değil tarîk-i enver
Dervîşi de şeyhi de serâser

İrfân ile eylemiş müzeyyen
Hem verd-i kemâl açar bu gülşen

Câhil bile gelse hânkâha
Vâsıl olur ilm ü intibâha

İrfân yoludur tarîk-i Monlâ
İlm ü hüner ondadır serâpâ

Ez-cümle sen ey Cenâb-ı Esrâr
Fahrü'l-üdebâ desem sezâvâr

Esrâr

Bu ahkara lutfunuz büyüktür

Gâlib

Vasfım sana nisbeten büyüktür

Medhin sığamaz bu kâinâta

Esrâr

Lâyık değilim bu iltifâta

Gâlib

Esrâr terk-i külfet eyle
Gel şöyle otur inâyet eyle

Esrâr
Oturarak

Bu emre de imtisâl lâzım

Gâlib

Teklifi bırak budur niyâzım

Bahs eyleyelim biraz şi'rden
Bir tardiye söyledim demin ben

İster misiniz?

Esrâr

Büyük inâyet
Zahmetse de eyleyin kırâat

Gâlib Dede okur

Tardiyye

Hoş geldin eyâ berîd-i cânân
Bahşet bize bir nüvîd-i cânân
Cân ola fedâ-yı ıyd-i cânân
Bî-sûd ola mı ümîd-i cânân
Yârin bize bir selâmı yok mu

Ey Hızr-ı fütâdegân söyle
Bu sırrı idüp ayân söyle
Ol sen bana tercemân söyle
Ketm etme yagân yegân söyle
Gam defterinin tamâmı yok mu

Ya Rabb ne intizârdır bu
Geçmez nice rûzgârdır bu
Hep gussa vü hâr hârdır bu
Duysam ki ne şîvekârdır bu
Vuslat gibi bir merâmı yok mu[iii]

Kâm aldı bu çarhdan gedâlar
Ferdâlara kaldı aşinâlar
Durmaz mı o ahdler vefâlar
Geçmez mi bu etdigim duâlar
Hâl-i dilin intizâmı yok mu

Dil hayret-i gamla lâl kaldı
Gâlib gibi bî-mecâl kaldı
Gönderdiğim arz-ı hâl kaldı
Elân bir ihtimâl kaldı
İnsâfın o yerde nâmı yok mu

Esrâr

Allah Allah

Gâlib

Nasıl güzel mi?

Esrâr

Bilmem ki terâne-i ezel mi?

Cân bahşediyor bu kâinâta
Teşbîh edelim mi mu'cizâta

Gâlib

O, o ne mübâlağa azîzim

Esrâr

Allah bilir riyâ-gürîzim

Meydân-ı sühanda gâlib oldun
Genç yaşta bütün kemâli buldun

Binler yaşa ey edîb-i zîşân
Ey mefhar-i ârifân-ı devrân

Şâd oldu revân-ı pâk-i eslâf
Fahr etse sezâ seninle ahlâf

Tarz-ı selefe tekaddüm ettin
Bir başka lügât tekellüm ettin

(P E R D E İ N E R)

Topkapı Sarayı'nda Bağdat Köşkü'nde Selîm-i Sâlis Yalnız.

[Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün]

Osmanlı pâdişâhıyım el-yevm işte ben
Âlem benim irâdeme münkâd u râm iken

Gönlümde âh yine bir ıztırâb var
Fikrimde çünkü başkaca bir incizâb var

Akvâm-ı garb fennile etmekte irtifâ
Biz zorbalarla burda bütün gün cedel-nümâ

Âlem tenevvür eyledi bizlerse uykuda
Dünyâ teceddüd eyledi biz eski kaygıda

Yok kimsede teceddüd için meyl ü arzû
Köhne fikirle hîç terakkî eder mi bu

Asker denirse bizde de vardır yeniçeri
Lâkin ulûfe verme de bak sen kaçar geri

Her ferdde olmalı hubb-ı vatan ki tâ
Etsin vatan yolunda bilâ-havf cân fedâ

Şahsında adl olursa eğer ferd-i milletin
Elbet büyür o mertebede kadri devletin

Hep menfaat peşinde ricâli hükûmetin
Yâ Rab nedir, ne oldu, bu hâli hükûmetin

Yâ Rab n'olurdu bende de akl olmasaydı tâ
Bir gün velev ki ben de sürerdim dem-i safâ

Dışarı seslenerek

Kim var dışarda?

İçeri giren mâbeyinciye hitâben

Hazret-i Şeyhi çağır hemân

Mâbeyinci

Emr ü irâde Hazret-i sultânımın

Çıkar tekrar Şeyh Gâlib'le avdet ederler.
Şeyh Gâlib dâmen-i şehriyârîyi takbîl edecek olur
Sultân Selîm

Amân!
Ben istemem bu mertebe külfet

Şeyh Gâlib

Vazîfemiz

Sultân Selîm

Gel!
Gel!

Elinden tutup yanındaki mindere ik'âd ederek

Hüsn ü Aşk'ınız acaba buldu mu hitâm?

Gâlib

Bitseydi hüsn ü aşk kıyâmet kopar tamâm

Sultân Selîm, gülerek

Yok yok o hüsn ü aşk değildir merâmımız
Te'lîfiniz sefîneye râci' kelâmımız

Gâlib

Te'lîf olundu sâye-i devlette bi't-tamâm
Hattâ berâ-yı arz-ı şeh-i şevket-ittisâm

Bir nüshası yanımda ....

Sultân Selîm

Verin

Gâlib, koynundan çıkardığı kitâbı takdîm ederek

Varsa hatâsı afv edin ey şâh-ı hoş-likâ

Sultân Selîm

Kilk-i latîf ü mûcizinizle sizin bugün
Tarz-ı nevin buldu cihân-ı edeb bu gün

Siz âlem-i sühanda olup şâh-ı bi'n-nizâm
Ya'ni kalem-rev-i neviniz buldu intizâm

Osmanlılık da bulsa n'olur böyle bir hayât
Varsa yegâne bence budur çâre-i necât

Dîn-i mübîn en yeni bir dîn değil midir
İslâm olana köhne fikir şeyn değil midir

Gâlib

Monlâ-yı Rûm da ne güzel eylemiş beyân
Bir beyt ile bu râzı serâpâ eder ayân

Beyt

Nevbet-i köhne-fürûşân der-gozeşt
Nev-fürûşânîm în bâzâr-ı mâst

Yok şüphe nev-fürûş birer(?) Müslümanlarız
Bâzâr-ı nevde ilm ü fazîlet satanlarız

Selîm

Pek doğru gerçi lâkin o köhne-fürûşân
Fikren tenevvür eyledi kavm-i Hıristiyân

Onlarda her taraf bî-gümân yeni
İlm ü kemâl ü fen yeni hattâ cihân yeni

Her gün de başka bir yenilik eyliyor zuhûr

Şeyh Gâlib

Dîn-i mübînde mi diyelim yoksa bir kusûr

Sultân Selîm

Hâşâ, kusur şimdiki bu kalpazanların
Şer'-i şerîfi anlamayan Müslümanların

Şeyh Gâlib

Mâdem ki hüsn-i niyyetiniz var sizin bugün
Elbette kayd eyleyecektir cihân bütün

Teşkîl edip Nizâm-ı Cedîd'i yarattınız
Maksûd olan teceddüde bir hatve attınız

Bu ahkara teveccühünüz oldu da penâh
Açtık cihân-ı şi'rde bir başka şâhrâh

Her şey olur emîn olunuz cehd ü sa'y ile
Tarz-ı nevini buldu bugün mûsikî bile

Selîm Hân

Gûş ettiniz mi Sûzıdilârâ makâmını

Gâlib

Keşf ettiniz bu abd-i hakîrin merâmını

Sultân Selîm el vurarak içeri gelen mâbeyinciye

Sâzendegân gelmeli

Mâbeyinci

Fermân efendimiz

Selîm

Rûhun gıdâsı oldu bana mûsikî ve siz

Gâlib

Dervîş-i bî-nevâya bu şâhâne iltifât
Mümkün değil unutması mâdâmetü'l-hayât

Önde mûsikîşinâs-ı meşhûr Musâhib İsmâil Dede olduğu halde sâzendegân ve hânendegân vecîbe-i ta'zîmi îfâ edip ahz-ı mevkî eyleyerek Sûzıdilârâ faslı başlar ve ba'de'l-hitâm perde iner.

Ek: Metinden Örnekler

(Buraya üç sayfa metin küçültülerek girecek. –siyah beyaz-)

1. Hüsn ü Aşk tiyatrosunun ilk sayfası (2a)

2. Hüsn ü Aşk tiyatrosundan örnek (6b)

3. Hüsn ü Aşk tiyatrosunun son sayfası (10a)

KAYNAKLAR

AYVAZOĞLU, Beşir, (1995), *Yaşayan Şeyh Galib, Şeyh Galib Kitabı*, İstanbul.

ERDOĞAN, Mustafa, (2003), ***Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Mevlevî Şeyhi Abdülbâkî Baykara Dede Hayatı Şahsiyeti Eserleri ve Şiirleri***, İstanbul.

GÖLPINARLI, Abdülbâki (1955)**, Divan Şiiri XX. Yüzyıl**, İstanbul.

İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal (1988), **Son Asır Türk Şairleri**, C. 1, İstanbul.

KOÇU, Reşad Ekrem (1960), **İstanbul Ansiklopedisi**, C. 4, İstanbul.

OFLAZOĞLU, Turan (1991), **Güzellik İle Aşk**, Ankara.

OKÇU, Naci (1999), Hüsn ü Aşk, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 19, İstanbul.

ÖZCAN, Nuri (1992), Baykara Abdülbâkî, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 5, İstanbul.

DİPNOTLAR

---

[*] *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi.*

[i] Bu beyit Gâlib'indir.

[ii] Tarîkat-i Mevleviyye'de dergâha ikrâra gelen dervîşlere diğerleri dervîş kardeş derler.

[iii] Tardiyyenin bundan sonraki bir bendi eserde yer almamıştır.